

PRESSEMELDING

Budsjettet for 2019 er det siste for dagens Volda kommune

Nye Volda overtek frå 2020. Framlegget til budsjett og økonomiplan for 2019 – 2022 er ambisiøst med store investeringar, krav til effektivisering og med risikofaktorar.

Rådmannen har teke utgangspunkt i vidareføring av gjeldande økonomiplan og innarbeidd kommunestyret sine planlagte satsingar. Volda ungdomsskule og kulturhus/kino med oppstart i 2019, samt symjehall og barnehage i sentrum i løpet av perioden. Tungt engasjement i Volda Campus Arena er innarbeidd i 2019. Samla investering er på om lag 200 mill neste år og med høgt nivå i resten av perioden. Lånegjelda aukar frå 1,2 milliardar i 2018 til litt over 1,6 milliardar i 2022. Med kalkulert renteauke vert rente- og avdragskostnadene til saman i 2022 omtrent dobla i høve til i dag.

Det er lagt vinn på å budsjettere realistisk på drifta for at budsjettet skal vere eit reelt styringsreiskap. Driftsnivået held fram i 2019. Det er lagt inn styrka tiltak for å bemanne opp dei nye omsorgsbustadene på Doktorhaugen, styrka helsesøsterteneste og midlar til ein ny legeheime. Med eit så ambisiøst investeringsprogram må driftsutgiftene ned i åra framover. Administrasjonen må ta ut effektiviseringsgevinst i 2019, og dette vert forsterka dei komande åra. Det er lagt inn effektivisering i tenestestrukturen, og tenestene må leggjast på ein standard som er tilstrekkeleg for å stette krava i lov og forskrift.

Som følgje av kommunesamanslåinga får Volda kommune relativt god vekst i frie inntekter, men det er ein stor reduksjon i statlege overføringar til flyktningar.

Vidareføring av investeringsplanane i gjeldande økonomiplan inneber store investeringar og auka lånegjeld. Alternativet er å drive tenestene slik vi gjer i dag og leggje investeringane på eit minimumsnivå. Spørsmålet er om det er eit reelt alternativ ettersom ein del av bygningsmassen må fornyast.

«Buet» i gamle Volda vil setje sitt preg på den nye kommunen. Kommunen har opparbeidd seg høg gjeld gjennom store investeringar over mange år, og har svært store investeringsbehov i Volda sentrum. Ungdomsskulen, svømmehall, barnehage og idrettshall er grunnleggjande tenesteinfrastruktur som har vore forsømt over tid. På grunn av mange skular og barnehagar prioriterer kommunen høg ressursbruk på drift av barnehage og grunnskule der utgiftsbehovet ut frå demografien går ned. Dette bind opp ressursar som ein treng for å dekkje opp eit aukande tenestebehov i omsorgstenestene.

Utgiftene aukar i omsorgstenestene

Den nasjonale trenden viser auka utgifter til sosialhjelp, barnevern og ressurskrevjande tenester. Kommunane i Møre og Romsdal kan vente seg eit ekstra trykk på omsorgstenestene i samband med at Helse Møre og Romsdal skal redusere drifta med 0,5 mrd, der omløpshastigheita på pasientflyten mellom spesialist- og kommunehelsetenesta er venta å

auke. Det vil føre til auka press både på sjukeheimane og heimetenestene. Samla sett er dette utgifter som veks utover det som vert kompensert i dei frie inntektene frå staten. Staten signaliserer behov for reduksjon i veksten i dei kommunale utgiftene, og har forventningar om rasjonalisering og effektivisering for å møte auka behov og lokale prioriteringar.

Kommunar som ikkje greier endringane vil ikkje få handlingsrom

Kommunar som ikkje vil gjere endring og redusere utgiftene innanfor dei ulike tenestene, vil ikkje kunne ha økonomisk handlingsrom. Dette endringsbildet omhandlar også dreining til tidleg innsats og førebygging for å unngå for stor auke i framtidig tenestebehov. Dette gjeld overfor barn/unge og blant dei eldre. Samfunnsdelen i kommuneplanen har eit gjennomgåande prinsipp for folkehelsperspektiv, noko som bør gjennspegle prioriteringane i budsjett og økonomiplan.

For å gjere store investeringar må ein frigjere midlar på drifta

Vi må ikkje underkjenne at vi no står i eit skifte der det er heilt nødvendig med endring. Skal kommunen greie å yte gode tenester inkl ny ungdomsskule, barnehage, idrettshall og svømmehall, og samtidig handtere veksten i behov blant eldre og dei i samfunnet som har størst behov for tenester, så må ein dreie ressursar frå skule og barnehage med færre einingar som bind opp ressursar. Ein må også gjere endringar i omsorgstenestene for å flytte ressursar i tenestetrappa til dei som har mest behov. Reint konkret handlar dette mellom anna om å redusere talet på heildøgnsbemanna omsorgsbustader og flytte ressursar til styrka tiltak i heimetesta og rehabilitering. Dette vil ikkje vere nok. Ein kan ikkje vente å få tenester som ligg på ein standard utover det som kommunen etter lova er plikta å yte. Administrasjonen og dei tilsette må vere budde på endring. Vi må ta sikte på å ta ut effekt av nye verkty og arbeidsmåtar gjennom nyskaping og digitale verkty. Vi treng samarbeid gjennom samskaping med frivillige og private aktørar.

Endring skaper konflikter – utfordringa er å sjå heile bildet

Endring er heilt nødvendig for å skape utvikling. Utfordringa er at alle endringar har ibuande konflikt i seg. Det er naturleg at alle som vert råka av endring vil kjempe for sine interesser ut frå sin ståstad. Dei vil ha vanskar med å kunne sjå kva verknad denne endringa vil ha for å få på plass brikkar i det store komplekse bildet. For å få eit folkeaksept på endringar er ein avhengig av å kunne presentere dei kompliserte samanhengane. Dette er noko av det eg som rådmann kjenner på som noko av det vanskelegaste. Enkeltsaker kan lett verte trekt ut av samanhengen. Administrasjonen vert da ofte opplevd som forkjemparar for sentralisering og ikkje bry seg om bygdene eller enkeltgrupper. Administrasjonen har eit fagleg ansvar for sjå dei samla konsekvensane. Dersom kommunestyret vil gjere store investeringar med auke renter, så må administrasjonen forklare konsekvensane og kome med forslag til dekning som røyver ved særinteresser.

Eit politisk vegval

Dette handlar om eit eventuelt politisk vegval om ein vil konsolidere og behalde dagens tenesteprioritering, eller om ein vil skape eit handlingsrom for å ruste opp tenestene med ny el

rehabilitering ungdomsskule, barnehage i sentrum, svømmehall og idrettshall. Når det gjeld kommunen sin økonomi, så er det så lett å lausrive seg frå den ansvarstenkinga ein har for privatøkonomien, og danne ei forestilling om at det er plass til alt.

Kommunen får inntekter frå ulike kjelder. Kommunen treng å sjå alle inntektene opp mot ei samla drift og investeringsramme. Dersom ein skulle øymerke enkelte inntekter som td havbruksfond og eigedomsskatt til bestemte formål, vil ein innskrenke handlingsrommet for det heilskaplege perspektivet.

Våre lokale utfordringar kan linkast til dei sentrale føringane i regjeringa si Perspektivmelding i 2017. Der vert det uttrykt at om ein ikkje greier å redusere veksten dei offentlege utgiftene, så vert løysinga privatisering og auka skattar.

Dei store investeringane i gjeldande økonomiplan er vidareført i framskrivinga, der også kulturhus inngår med oppstart i 2019. Eigedomsskatten vert auka til 3 promille i 2021 for å kunne forsvare denne investeringa.

Store risikofaktorar

Framlegget til økonomiplan er bygt på eit opplegg med store risikofaktorar. Dette må ein under handsaminga vere svært medveten om. Balanseringa er basert på at vi brukar 109,8 mill kr frå disposisjonsfondet samtidig som vi inntektsfører 59,2 mill kr i positivt premieavvik/premiefond. Bruken av disposisjonfondet inneber at vi brukar opp reservane, medan positivt premieavvik er ei forskyving av rekneskapsførte pensjonskostnader som er basert på stor usikkerheit. Det er lagt til grunn refusjon av 29 mill kr i spelemidlar til idrettshallen i 2022. Dersom midlane kjem seinare må ein dette året finne dekning på drifta for å erstatte desse inntektene. Investeringsnivået er i høgste skiktet også med tanke på administrativ kapasitet til å følgje dei opp. Det er laga ei matrise med fordeling av investeringsprosjekta på byggjeleiarar og ekstern innleige. Denne må ajourførast i samsvar med ev endring i prioriteringar i den politiske handsaminga. Det er ein risiko knytt til oppfølging og framdrift. Med investeringsnivået som er lagt opp til kan Volda saman med Hornindal i ny kommune kome opp i ei lånegjeld på nærare 2 mrd. Ein er da svært eksponert for store konsekvensar ved ev renteauke.

Utfordringane framover

- Skape kunnskap om samanhengane i ei komplisert kommunal verksemd der innbyggjarane, administrasjonen og politikarane har felles syn på kva som er det heilskaplege bildet.
- Korleis vi vil greie å dreie om ressursbruken i kommunen for å prioritere tenestene der brukarane vil ha størst behov, og korleis vi skal greie å rasjonalisere og effektivisere tenestene for å balansere drifta etter at driftsfondet er brukt opp.
- Høg lånegjeld vil binde opp driftsøkonomien samtidig som ein vert svært eksponert for risiko for auke i renta.
- Førebyggje mot utanforskap og integrere så mange som mogleg i arbeid og aktivitet.
- Få til ein heilskapleg bustadpolitikk i samarbeid med utbyggjarar og Husbanken med sikte på eigna bustad for alle.
- Korleis få auka verdiskaping gjennom privat satsing og investeringar i sentrum og andre delar av kommunen.

Neste år vert eit arbeidskrevjande år – kommunesamanslåinga må ha forrang

2019 er det siste året i samanslåingsprosjektet. Arbeidspresset vert svært stort på administrasjonen. Gamle Volda skal avviklast og forventingar om nye oppgåver må vike til fordel for kommunesamanlåingsprosessen. Det er svært avgjerande at prosessen får full prioritet og at den nye kommunen vert best mogleg rigga for drift til 1. januar 2020. Dette er ein arbeidskrevjande prosess der det er viktig at vi på alle nivå har omsorg for kvarandre og passar på at vi ikkje brukar opp energien.

Vedlegg:

Rådmannen sitt framlegg til budsjett og økonomiplan

Kontaktpersonar

Økonomisjef Kari Mette Sundgot tlf 90601680

Rådmann Rune Sjurgard tlf 90053752